

УДК 373.2.011.3-051:378]-047.42+355.4(477)-057.36

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2022.3.3>

Вікторія УДОТ

асистент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти, Волинський національний університет імені Лесі Українки, просп. Воли, 13, м. Луцьк, Волинська обл., Україна, 43025

ORCID: 0000-0002-7737-8517

Бібліографічний опис статті: Удот, В. (2022). Аналіз ефективності впровадження експериментальної моделі підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до взаємодії з родинами учасників бойових дій. *Acta Paedagogica Volynienses*, 3, 15–24, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.3.3>

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ МОДЕЛІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО ВЗАЄМОДІЇ З РОДИНАМИ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ

Статтю присвячено обґрунтуванню ефективності впровадження експериментальної моделі підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до взаємодії з родинами учасників бойових дій.

За результатами формуального експерименту впровадження розробленої нами моделі підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до взаємодії з родинами учасників бойових дій дає змогу істотно покращити стан їхньої готовності до такої взаємодії. В експериментальній групі, де реалізовувалися змістове наповнення та процесуальні процедури, передбачені в моделі, ми зафіксували істотні кількісні та якісні зміни в розподілах за рівнями сформованості як окремих компонентів, так і готовності в цілому майбутніх вихователів до взаємодії з РУБД.

Визначили, що на сьогодні в процесі професійної підготовки майбутніх вихователів ЗДО в предметному змісті їхньої навчально-професійної діяльності недостатньо актуалізовано шляхи формування та розвитку в них готовності до взаємодії з РУБД.

Виявили, що запровадження розроблених та апробованих нами підходів дозволяє істотно підвищити рівні розвитку та сформованості в майбутніх вихователів особистісних детермінант їхньої готовності до взаємодії з родинами учасників бойових дій, що підтверджується результатами проведеного формуального експерименту.

Встановили, що потребують додаткового дослідження шляхи підвищення ефективності формування в майбутніх вихователів вмінь вибору педагогічно доцільних, адекватних до специфіки та особливостей функціонування РУБД, методів і прийомів актуалізації чуттєвого досвіду членів родини; особистісних детермінант, які забезпечують можливість самозміни, самовдосконалення, саморозвитку; їхньої здатності до швидкої адаптації до умов, які виникають в процесі взаємодії вихователя з РУБД; вмінь розробляти і реалізовувати професійні стратегії у взаємодії з РУБД.

Ключові слова: *взаємодія, заклад дошкільної освіти, родина учасника бойових дій, взаємодія з родинами учасників бойових дій.*

Viktoriia UDOT

Assistant at the Department of General Pedagogy and Preschool Education, Lesya Ukrainka Volyn National University, 13 Voli Ave, Lutsk, Ukraine, 43025

ORCID: 0000-0002-7737-8517

To cite this article: Udot, V. (2022). Analiz efektyvnosti vprovadzhennia eksperymentalnoi modeli pidhotovky maibutnix vykhovateliv zakladiv doshkilnoi osvity do vzaiemodii z rodynamy uchasnykiv boiovykh dii [Analysis of the effectiveness of the implementation of an experimental model of training future educators of preschool education institutions to interact with families of combatants]. *Acta Paedagogica Volynienses*, 3, 15–24, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.3.3>

ANALYSIS OF THE EFFECTIVENESS OF THE IMPLEMENTATION OF AN EXPERIMENTAL MODEL OF TRAINING FUTURE EDUCATORS OF PRESCHOOL EDUCATION INSTITUTIONS TO INTERACT WITH FAMILIES OF COMBATANTS

The article is devoted to substantiating the effectiveness of the implementation of an experimental model of training future educators of preschool education institutions to interact with families of combatants.

According to the results of the formative experiment, the implementation of the model developed by us for training future teachers of preschool education institutions to interact with the families of combatants makes it possible to significantly improve their readiness for such interaction. In the experimental group, where the content and procedural procedures provided for in the model were implemented, we recorded significant quantitative and qualitative changes in the distributions according to the levels of formation of both individual components and the general readiness of future educators to interact with the families of combatants.

It was determined that today in the process of professional training of future teachers of preschool education institutions in the subject content of their educational and professional activities, ways of formation and development of their readiness to interact with families of combatants are not sufficiently updated.

We found that the introduction of the approaches developed and tested by us allows to significantly increase the level of development and formation of personal determinants of future educators in their readiness to interact with the families of combatants, which is confirmed by the results of the conducted formative experiment.

It was established that ways of increasing the effectiveness of the formation of future educators in the ability to choose pedagogically appropriate, adequate to the specifics and peculiarities of the functioning of the families of combatants, methods and techniques of actualizing the sensory experience of family members require additional research; personal determinants that provide the possibility of self-change, self-improvement, and self-development; their ability to quickly adapt to the conditions that arise in the process of the educator's interaction with the families of combatants; the ability to develop and implement professional strategies in interaction with families of combatants.

Key words: *interaction, preschool educational institution, combatant's family, interaction with combatant's families.*

Актуальність проблеми. В умовах воєнного стану вихователі закладів дошкільної освіти зіткнулись з новим завданням – необхідність взаємодіяти з категорією родин вихованців, члени яких мають безпосереднє та опосередковане відношення до подій, що відбуваються на території України. В умовах, які сьогодні склались психолого-педагогічної допомоги потребують не лише внутрішньо переміщені особи з тимчасово окупованої території, а й члени родин учасників бойових дій. В таких умовах особливої уваги потребують діти з таких родин. Оскільки процес розвитку професійних якостей майбутнього фахівця закладів дошкільної освіти має відповідати потребам дітей та запитам суспільства, повинен бути таким, що враховує усі особливості родин, зокрема родин учасників бойових дій, проблеми, специфіку їх життєдіяльності. Тому була необхідність впровадження експериментальної моделі підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до взаємодії з родинами учасників бойових дій та перевірки її ефективності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні підходи до проблеми взаємодії з родиною висвітлено у низці досліджень вітчизняних науковців: А. Морушкевич, Т. Кравченко, А. Кузмінського, К. Седих, С. Бабюка, Л. Врочинської (взаємодія соціальних інститутів

з родиною); А. Беленької, О. Богініч, Н. Кот, Т. Пагути, Н. Семенової, Т. Фінчук (взаємодії педагогів дошкільних навчальних закладів з родиною); М. Машовець, Т. Жаровцевої, Г. Борин, А. Залізник (підготовка майбутніх вихователів до взаємодії з родиною). Проблеми професійної підготовки кадрів для системи дошкільної освіти досліджували Л. Артемова, Г. Беленька, Л. Загородня, І. Луценко, М. Машовець, Т. Поніманська, С. Попиченко та інші.

Метою нашого дослідження є перевірити ефективність впровадження експериментальної моделі підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до взаємодії з родинами учасників бойових дій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для перевірки ефективності впровадження експериментальної моделі в процес професійної підготовки майбутніх вихователів ЗДО до взаємодії з РУБД, нами було проведено формувальний експеримент. Шляхом випадкового відбору з студентів Волинського національного університету імені Лесі Українки, Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені Степана Дем'янчука, Прикарпатського університету імені Василя Стефаника, які здобували вищу освіту за освітніми ступенями «Бакалавр» та «Магістр» та освітньо-професійною програмою «Дошкільна освіта», були

сформовані контрольна та експериментальна групи, в які увійшли 174 та 168 студентів відповідно. Застосування такого підходу до відбору учасників дослідження дало змогу добитися максимальної ідентичності контрольної та експериментальної груп перед проведенням формульованого експерименту за основними характеристиками, що дозволило здійснити коректну оцінку достовірності змін у рівнях сформованості в студентів цих груп як окремих показників, компонентів, так і в цілому готовності до взаємодії з РУБД.

Аналізуючи результати констатувального експерименту ми виявили в цілому задовільний стан засвоєння майбутніми вихователями ЗДО знань про родину як основний інститут виховання та розвитку дитини, однак частка студентів з середнім (допустимим) рівнем засвоєння цих знань все ж таки була досить великою (Удот, 2018). Впровадження розробленої нами моделі підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до взаємодії з родинами учасників бойових дій дало змогу істотно змінити цей стан: в цілому в ЕГ 71,4% студентів продемонстрували оптимальний (достатній) та високий (творчий) рівні знань про родину як основний інститут виховання та розвитку дитини.

У КГ групі після формульованого експерименту зміни в розподілах менше виражені. Загалом в КГ студентів з оптимальним (достатнім) та високим (творчим) рівнями знань про родину як основний інститут виховання та розвитку дитини на кінець експерименту виявилося 55,2%. При цьому, в КГ частка студентів з середнім (допустимим) рівнем засвоєння цих знань так і залишилася досить великою – 37,9%.

Досить ефективними виявилися розроблені нами підходи в плані формування в майбутніх вихователів знань про особливості дитини, яка виховується в РУБД. Після формульованого експерименту в ЕГ 65,5% майбутніх вихователів чітко усвідомлюють, що тривала відсутність батьків, негативний вплив на їхній психічний стан перебування в зоні бойових дій, дуже часто наявність у батьків ПТСР, деструктивно впливають на моральні чинники функціонування сім'ї, соціальне самопочуття дитини в родині.

У КГ після формульованого експерименту зміни в розподілах майбутніх вихователів за рівнями засвоєння знань про особливості

дитини, яка виховується в РУБД є незначними (в межах від 1,2% до 7,5%), досить чисельними виявилися частки студентів з низьким (критичним) (26,4%) та середнім (допустимим) (38,5%) рівнями засвоєння цих знань.

За результатами формульованого експерименту вдалося досягти значних зрушень у бік зростання рівня знань майбутніми вихователями типології РУБД. Якщо до експерименту ми зафіксували велике число студентів, у яких ці знання були сформовані на низькому (критичному) та середньому (допустимому) рівнях, то після нього в ЕГ значно зменшилася (на 26,8%) частка студентів з низьким (критичним) рівнем цих знань та на 8,4% – з середнім (допустимим). У КГ зміни в розподілах за цими рівнями істотно менші (6,9% та 1,8%).

В ЕГ значна частина студентів (67,3%) після експерименту здатні чітко визначати критерії щодо виділення та аналізу сімейної структури РУБД, класифікувати на основі них РУБД за типами, виділяти основні характеристики кожного з типів РУБД. В КГ частка таких студентів вдвічі менша (37,3%).

Істотні зміни після формульованого експерименту відбулися також у розподілах студентів ЕГ за показником «Знання особливостей функціонування РУБД»: на 12,4% та на 17,3% зросло число студентів відповідно з оптимальним (достатнім) та високим (творчим) рівнями засвоєння цих знань і, в цілому, частки таких студентів складають 38,6% та 31,0% відповідно. Частки студентів з низьким (критичним) та середнім (допустимим) рівнями засвоєння цих знань у ЕГ невеликі – відповідно 13,7% та 16,7%. В КГ (56,9%) ці знання засвоєні на низькому (критичному) та середньому (допустимому) рівнях.

В процесі формульованого експерименту в ЕГ розроблених нами заходів, значно зменшилося число тих студентів, якими знання проблем та потреб РУБД засвоєні на низькому (критичному) та середньому (допустимому) рівнях – 38,7% (до експерименту таких студентів в ЕГ було 69,6%). У КГ частки студентів з низьким (критичним) та середнім (достатнім) рівнями засвоєння цих знань після формульованого експерименту залишилися досить значними – 24,1% та 39,1% відповідно. В ЕГ частка майбутніх вихователів з оптимальним (достатнім) та високим (творчим) рівнями засвоєння знань

про проблеми та потреби родин учасників бойових дій складає 61,3%, у КГ вона майже вдвічі менша – 36,8%.

Результати узагальненні даних за когнітивним компонентом готовності майбутніх вихователів до взаємодії з РУБД в цілому подаємо на рисунку 1. Як видно з діаграм, представлених на рисунку 1, в ЕГ спостерігаються інтенсивні зміни в розподілах студентів за рівнями сформованості в них цього компоненту готовності, в КГ ці зміни досить незначні.

За всіма показниками компонентами та їхніми показниками готовності до взаємодії з РУБД нами була проведена оцінка статистичної достовірності виявлених змін у розподілах за допомогою λ -критерію Колмогорова-Смирнова (Моцний, 2018, с. 18). Аналіз результатів цієї оцінки показує, що зміни в розподілах студентів ЕГ є статистично достовірними, а в КГ ці зміни мають випадковий характер.

Таким чином, на основі отриманих в процесі формувального експерименту даних та оцінки статистичної достовірності виявлених у них змін, маємо підстави стверджувати, що впровадження в практику професійної підготовки майбутніх вихователів ЗДО розробленої нами моделі є більш ефективним шляхом формування в них когнітивного компоненту готовності до взаємодії з РУБД у порівнянні з існуючими на сьогодні підходами.

Зокрема, проведена в процесі формувального експерименту робота дозволила добитися того, що переважна більшість студентів (64,0%) у взаємодії з РУБД орієнтовані на вибір продуктивного стилю такої взаємодії (до експерименту таких студентів було лише 33,7%, прирости за оптимальним (достатнім) та високим (твор-

чим) рівнями складають відповідно +16,1% та +14,2%). Це виражається в тому, що вони розглядають таку взаємодію як спільну діяльність нарівні з членом родини, що передбачає активність обох суб'єктів взаємодії як співучасників дії. У КГ частка студентів, які орієнтовані на вибір продуктивного стилю у взаємодії з родинами учасників бойових дій на кінець експерименту зросла до 47,2% (+10,3%), при цьому, це зростання в основному відбулося за рахунок збільшення числа студентів з оптимальним (достатнім) рівнем.

У КГ, більшість майбутніх вихователів (52,8%) орієнтовані на активну, провідну позицію, домінування, підпорядкування собі членів РУБД у взаємодії, самостійне формулювання близьких цілей такої взаємодії, без обговорення з членами родини, покладання на себе всієї відповідальності, причому в 17,1% з них був виявлений низький (критичний) рівень сформованості здатності до вибору продуктивного стилю взаємодії вихователя з родинами цього типу. В ЕГ таких студентів після формувального експерименту було виявлено 36,0%, з них, низький рівень був зафіксований лише в 9,5% (до експерименту – 26,1%).

Узагальнення результатів формувального експерименту показало, що після його проведення в ЕГ істотно зросло число студентів, які сприймають взаємодію вихователя з родинами учасників бойових дій на ціннісному рівні.

Істотно зменшилося після формувального експерименту в ЕГ число студентів з низьким (критичним) та середнім (допустимим) рівнями усвідомлення важливості педагогічної взаємодії як особистої цінності – 11,2% (–19,1%) та 14,5% (–15,3%) відповідно. В КГ частки таких

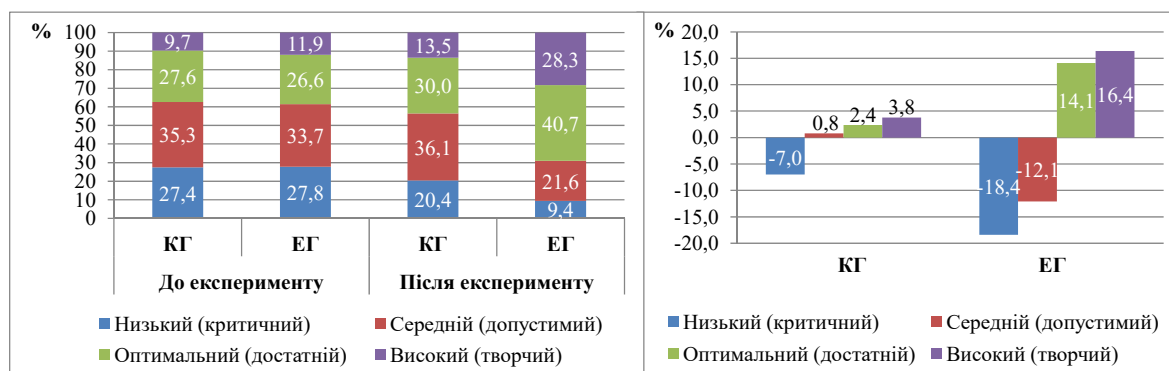

Рис. 1. Розподіли майбутніх вихователів ЗДО за рівнями сформованості когнітивного компоненту їхньої готовності до взаємодії з родинами учасників бойових дій та динаміка змін у них (у %)

студентів значно більші – 19,4% та 30,7%, тобто половина (50,1%) студентів КГ сприймають педагогічну взаємодію вихователя з РУБД суто з процесуальної точки зору.

Отже, впровадження розробленої нами моделі дає змогу добитися в більшості майбутніх вихователів переведення усвідомлення взаємодії з РУБД з процесуального, операційного на ціннісний рівень, а оскільки цінності є глибинними регуляторами поведінки особистості, то це дасть їм змогу в майбутній професійній діяльності чітко формулювати цілі педагогічної взаємодії з РУБД, реалізовувати ціннісне ставлення до партнера взаємодії як до самоцінності.

Досить продуктивними виявилися розроблені нами підходи в формуванні в майбутніх вихователів мотивів і бажань досягнення високого рівня педагогічної взаємодії.

Таким чином, на основі вищезначеного, маємо підстави говорити, що впровадження розробленої нами моделі професійної підготовки майбутніх вихователів ЗДО до взаємодії з РУБД дозволяє більш ефективно формувати в них цілісну систему факторів, які спонукають до активності в такій взаємодії, потреби в ній, потреби визначати вибір і характер мети взаємодії, визначають ієрархію ціннісних орієнтацій, зміст і співвідношення мотивів взаємодії.

Узагальнення даних за станом сформованості мотиваційного компоненту готовності майбутніх вихователів до взаємодії з родинами учасників бойових дій в цілому подаємо на рисунку 2.

Аналіз даних, представлених на рисунку 2 показує, що в ЕГ за результатами формувального експерименту відбулися більш істотні зміни в розподілах студентів за рівнями сформованості цього компоненту готовності, ніж

у КГ. Виявлені зміни в розподілах студентів ЕГ за рівнями сформованості окремих показників та мотиваційного компоненту готовності до взаємодії з РУБД в цілому є статистично достовірними, в КГ – носять випадковий характер.

На основі отриманих даних можемо з впевненістю говорити, що запропоновані нами підходи до підготовки майбутніх вихователів до взаємодії з РУБД дають можливість активізувати та стимулювати як асимілятивні, так і акомодативні механізми розвитку в студентів їхньої здатності до швидкої адаптації до умов, які виникають в процесі взаємодії вихователя з РУБД. Так, у ЕГ після формувального експерименту на 13,4% та 13,7% зросло число студентів відповідно з оптимальним (достатнім) та високим (творчим) рівнями сформованості здатності повного пристосування до особливостей функціонування РУБД, характеру та стилю взаємовідносин між її членами, системи цінностей. В цілому в ЕГ частка таких студентів на кінець експерименту складала 56,9% (до експерименту таких було 29,8%).

У КГ за результатами формувального експерименту зміни в розподілах майбутніх вихователів за рівнями сформованості вмінь швидкої адаптації до умов, які виникають в процесі взаємодії вихователя з РУБД, менш виражені. В цілому, в КГ на кінець експерименту в переважній більшості (63,3%) студентів був виявлений низький (критичний) та середній (допустимий) рівні сформованості вмінь швидкої адаптації до умов, які виникають в процесі взаємодії вихователя з РУБД, що, безумовно, перешкоджатиме їхній успішній взаємодії з такими родинами в майбутній професійній діяльності.

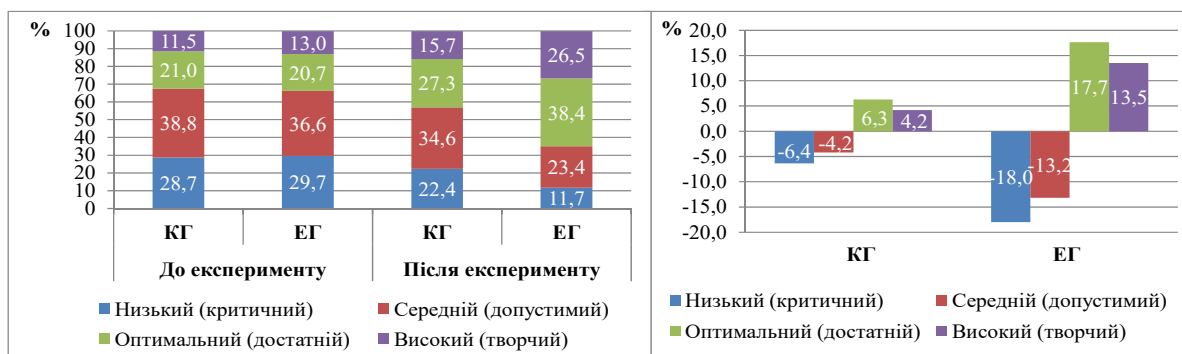

Рис. 2. Розподіли майбутніх вихователів ЗДО за рівнями сформованості мотиваційного компоненту їхньої готовності до взаємодії з родинами учасників бойових дій та динаміка змін у них (у %)

Аналізуючи результати формувального експерименту, можна впевнено стверджувати, що заходи, які ми реалізували в процесі його проведення, сприяли розвитку в майбутніх вихователів здатності налагоджувати ділові й товариські контакти з родинами учасників бойових дій. Так, після експерименту в ЕГ 67,1% майбутніх вихователів демонстрували сформовану на оптимальному (достатньому) (41,2%) та високому (творчому) (25,9%) рівнях здатність до вибору різноманітних варіантів поведінки, різних способів діяльності, адекватних до конкретних взаємин у РУБД і тих умов, за яких вони реалізуються, легко й швидко встановлювати контакти з членами таких родин, спрямовані на взаєморозуміння, проявляти активність й ініціативність, що сприяє зростанню рівня власних домагань. До експерименту в цій групі таких студентів було майже вдвічі менше – 36,0%. У КГ таких студентів на кінець експерименту було виявлено 42,5%.

За результатами констатувального експерименту (Удот, 2018, с. 119-120) ми виявили, що переважної більшості майбутніх вихователів вміння ефективно взаємодіяти в умовах конфлікту сформовані на низькому (критичному) та середньому (допустимому) рівнях. З огляду на це, при розробці та впровадженні моделі підготовки майбутніх вихователів до взаємодії з РУБД ми значну увагу приділяли питанням формування в них конфліктологічної компетентності. Зокрема, в ЕГ істотно зменшилося число студентів з низьким (критичним) (-15,7%) та середнім (допустимим) (-12,2%) рівнями сформованості вмінь ефективно взаємодіяти в умовах конфлікту і на кінець експерименту таких студентів в ЕГ було виявлено 39,5% (до експерименту – 67,4%). Відповідно, на 18,3% та 9,6% зросли частки майбутніх вихователів з оптимальним (достатнім) та високим (творчим) рівнями розуміння взаємозв'язку між сприйняттям конфліктної ситуації й вибором стратегії реагування, впливу позиції й налаштування учасника на характер і результати взаємодії в конфліктній ситуації, сформованості комунікативних умінь та навичок, зокрема, техніки уважного слухання (вербальна, невербальна поведінка, постановка запитань, уточнення тощо), навичок перефразування, формулювання «я-тверджень».

На кінець експерименту в КГ переважну більшість (63,2%) складають студенти з низь-

ким (критичним) та середнім (допустимим) рівнями сформованості вмінь ефективно взаємодіяти в умовах конфлікту.

Тобто, впровадження розробленої нами моделі дозволяє більш успішно здійснювати формування в майбутніх вихователів базових та спеціальних комунікативних умінь та навичок, нейтрального, безоціночного підходу в роботі з конфліктами, необхідних їм, для вирішення конфліктних ситуацій в процесі взаємодії з РУБД, у яких вони виступають посередником (медіатором).

За результатами констатувального експерименту ми виявили, що майже в двох третин студентів, які брали участь у діагностичних процедурах, загальні здібності, які пов'язані з багатьма підструктурами особистості і виявляються в їх уміннях вступати в мовленнєвий контакт з членами РУБД, планувати, визначати пріоритети і відповідно розподіляти час, самостійно контролювати етапність і результативність взаємодії сформовані на низькому (критичному) та середньому (допустимому) рівнях (Удот, 2018). Це спонукало нас до розробки та впровадження в процес професійної підготовки майбутніх вихователів нових підходів до розвитку їхніх комунікативних та організаторських здібностей.

Ці підходи виявилися більш ефективними в порівнянні з існуючими на сьогодні, що підтверджується даними, які ми отримали. Зазначаємо, що на кінець експерименту частка студентів в КГ, які не здатні до реалізації продуктивної взаємодії з РУБД (з низьким (критичним) та середнім (допустимим) рівнями) залишилася досить великою – 63,1% (до експерименту – 68,5%).

В ЕГ ситуація після формувального експерименту кардинально інша. Лише в 8,9% (-14,8%) майбутніх вихователів був виявлений низький (критичний) рівень розвитку цих здібностей, ще в 24,0% (-15,7%) – середній (допустимий). Істотно зросло число студентів, які здатні встановлювати педагогічно доцільні стосунки у взаємодії з членами РУБД, регулювати відносини, знаходити потрібні прийоми та форми спілкування, передбачати результат, використовувати засоби впливу на особистість на засадах психологічної сумісності, що позитивно впливає на інтеграцію та координацію спільних зусиль вихователя та членів РУБД у процесі їхньої взаємодії. Таких студентів зокрема було виявлено 67,1% (з них у 39,4% оптимальний (достатній)

та в 27,7% високий (творчий) рівні). До експерименту в ЕГ таких студентів було 36,6%.

Дещо менш ефективними виявилися розроблені нами підходи до підготовки майбутніх вихователів до взаємодії з РУБД щодо формування в них здатності до саморозвитку, як ключової компетенції майбутнього вихователя ЗДО, яка забезпечує його успішну взаємодію з цими родинами. Незважаючи на те, що в ЕГ за результатами формувального експерименту зросли частки студентів з оптимальним (достатнім) та високим (творчим) рівнями сформованості здатності до саморозвитку (відповідно на 12,5% та 10,0%) і на кінець експерименту частка цих студентів складає 57,2%, у більш ніж чверті (25,5%) з студентів ЕГ був виявлений середній (допустимий) та в 17,3% – низький (критичний) рівні сформованості цієї здатності.

Потрібно зазначити, що в КГ, ситуація з станом формування в майбутніх вихователів здатності до саморозвитку більш критична: в майже двох третин (65,1%) студентів після формувального експерименту ми виявили низький (критичний) та середній (допустимий) рівні сформованості цієї здатності, частка студентів з високим (творчим) рівнем складає лише 12,7%.

Узагальнення результатів формувального експерименту в цілому за інструментально-операційним компонентом готовності майбутніх вихователів до взаємодії з РУБД показує, що запропоновані нами підходи до формування та розвитку цієї складової такої готовності є більш ефективними в порівнянні з існуючими на сьогодні. Про це свідчать дані, які представлені нами на рисунку 3.

Впровадження розробленої нами моделі підготовки майбутніх вихователів до взаємо-

дії з РУБД дало змогу значно підвищити стан сформованості в них як окремих показників, так і діяльнісного компоненту готовності в цілому, про що свідчать дані представлені на рисунку 4. Так, у ЕГ значно зросла частки студентів, які на оптимальному (достатньому) (+16,8%) та високому (творчому) (+14,3%) рівнях здатні визначити перспективи взаємодії з родиною, її основні компоненти, реальні потреби і можливості суб'єктів взаємодії, координацію і субординацію стосунків суб'єктів взаємодії, прогнозувати процеси розвитку родини, систематично реалізовувати зміст та застосовувати педагогічно доцільні форми, методи і прийоми роботи з РУБД. На кінець експерименту в ЕГ таких студентів було виявлено 55,6%, в той час, коли до експерименту їх було лише 24,5%.

Потрібно зазначити, що за результатами формувального експерименту вдалося добитися значного зменшення частки майбутніх вихователів, у яких здатність систематично реалізовувати зміст та застосовувати педагогічно доцільні форми, методи і прийоми роботи з РУБД сформована на низькому (критичному) рівнях – 13,2% (до експерименту в ЕГ таких було 39,6%). В той же час, у ЕГ на кінець експерименту нами було виявлено 31,2% студентів, у яких ця здатність сформована на середньому (допустимому) рівні.

В КГ, в цілому, після формувального експерименту, виявилось, що в 68,5% студентів КГ не сформовані на належному рівні уміння систематично реалізовувати зміст та застосовувати педагогічно доцільні форми, методи і прийоми роботи з РУБД, що не дозволить їм у майбутньому здійснювати успішну взаємодію з РУБД, що говорить про необхідність внесення

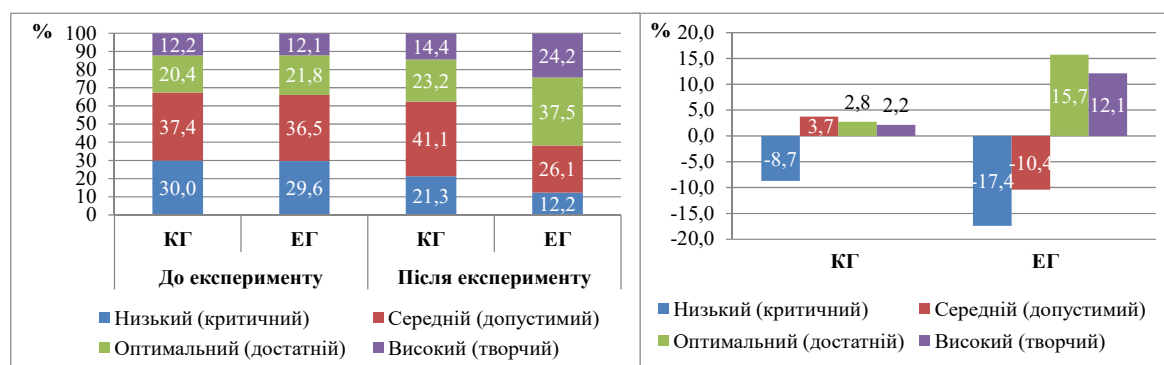

Рис. 3. Розподіли майбутніх вихователів ЗДО за рівнями сформованості інструментально-операційного компоненту їхньої готовності до взаємодії з родинами учасників бойових дій та динаміка змін у них (у %)

коректив в існуючу систему професійної підготовки вихователя ЗДО.

На кінець експерименту в ЕГ 64,5% майбутніх вихователів здатні здійснювати вибір ефективної моделі професійної поведінки у взаємодії з РУБД, яка відповідає умовам її життєдіяльності, планувати та розробляти заходи щодо адаптації до умов взаємодії, включаючи зміни в організаційній культурі, визначати загальну мету взаємодії, реалізувати сплановані дії та операції, оперативно реагувати та управляти поточною взаємодією з членами РУБД, реалізувати сплановану стратегію, оцінювати поточні та перспективні результати взаємодії. До експерименту в ЕГ таких студентів було 38,6%. Потрібно однак зазначити, що дещо великою (19,4%), на нашу думку, в ЕГ після експерименту є частка студентів, у яких уміння розробляти і реалізувати професійні стратегії у взаємодії з РУБД сформовані на низькому (критичному) рівні, що вимагає внесення деяких коректив в розроблену нами модель підготовки майбутніх вихователів до такої взаємодії.

У КГ за результатами формувального експерименту на 6,6% зменшилася частка студентів з низьким (критичним) рівнем сформованості умінь розробляти і реалізувати професійні стратегії у взаємодії з РУБД, за іншими рівнями в зміни відбулися в межах статистичної похибки.

За результатами формувального експерименту відзначаємо зростання в ЕГ часток студентів, які здатні на оптимальному (достатньому) та високому (творчому) рівнях організувати спільну діяльність з родинами, ефективно впроваджувати нові технології, застосовувати інноваційні методи і прийоми, проводити рефлексивний аналіз власних досягнень, демонструючи при цьому цілеспрямованість, активність, обґрунтованість мотивації, планування взаємодії, самостійність, швидкість прийняття рішень і відповідальність за них, здатність до творчого засвоєння нових видів діяльності в процесі взаємодії, варіативність дій як вибір альтернативних рішень із числа можливих, здатність до педагогічного прогнозування. Таких студентів було виявлено на кінець експерименту 59,3% (до експерименту – 32,2%). Частки студентів ЕГ з низьким (критичним) та середнім (допустимим) рівнями сформованості здатності до професійної мобільності, самоор-

ганізації, прогнозування, складають відповідно 16,6% та 25,7%.

У КГ після формувального експерименту розподіли студентів за рівнями сформованості цієї здатності майже дзеркальні щодо розподілів студентів ЕГ: у 59,6% студентів був виявлений низький (критичний) та середній (допустимий), в інших 40,4% – оптимальний (достатній) та високий (творчий) рівні. Очевидно, що це не дозволить їм у майбутньому реалізувати ефективну взаємодію з родинами учасників бойових дій.

Узагальнення даних в цілому за діяльнісним компонентом готовності майбутніх вихователів до взаємодії з РУБД, яке представлено нами на рисунку 4, дало змогу оцінити стан сформованості в студентів цього компоненту та зміни в ньому, які відбулися за результатами формувального експерименту.

Вищеозначене дає підстави стверджувати, що запропоновані нами підходи є більш ефективними (в порівнянні з існуючими на сьогодні) шляхами підготовки майбутніх вихователів до взаємодії з РУБД, формування в них умінь систематично реалізувати зміст та застосовувати педагогічно доцільні форми, методи і прийоми роботи з РУБД, аналізувати ситуації, які виникають у цій взаємодії, правильно оцінювати вербальну і невербальну експресію у взаємодії з членами родини, умінь розробляти і реалізувати професійні стратегії, передбачати наслідки своєї діяльності та поведінки.

Узагальнення даних, отриманих у процесі діагностики стану сформованості компонентів готовності майбутніх вихователів ЗДО до взаємодії з РУБД, яке представлено нами на рис. 5, дало змогу виявити та оцінити тенденції та динаміку змін, які відбулися за результатами формувального експерименту, в розподілах студентів КГ та ЕГ за рівнями сформованості цих компонентів.

В ЕГ простежуються чіткі тенденції щодо істотного зменшення чисельності студентів з низьким (критичним) та середнім (допустимим) рівнями сформованості всіх компонентів їхньої готовності до взаємодії з РУБД та, відповідно, значного зростання тих, у яких ці компоненти сформовані на оптимальному (достатньому) та високому (творчому) рівнях.

Виявлені тенденції змін у розподілах студентів КГ та ЕГ за рівнями сформованості окремих

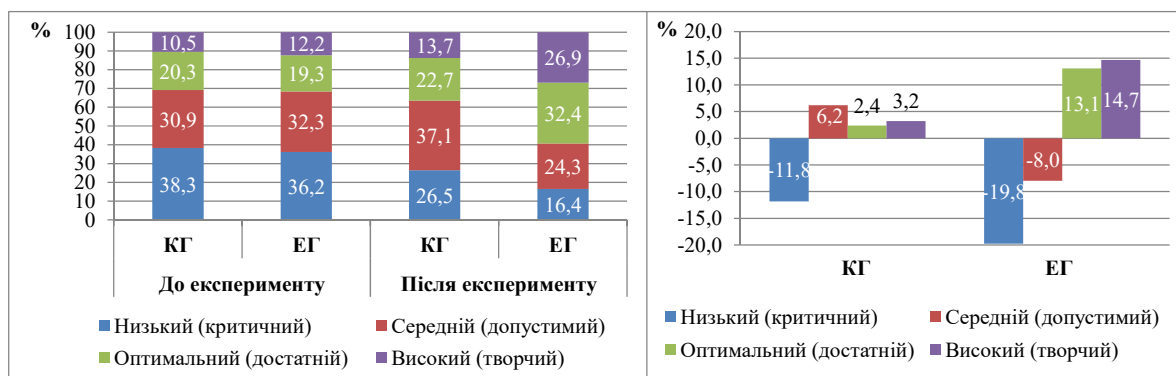

Рис. 4. Розподіли майбутніх вихователів ЗДО за рівнями сформованості діяльнісного компоненту їхньої готовності до взаємодії з родинами учасників бойових дій та динаміка змін у них (у %)

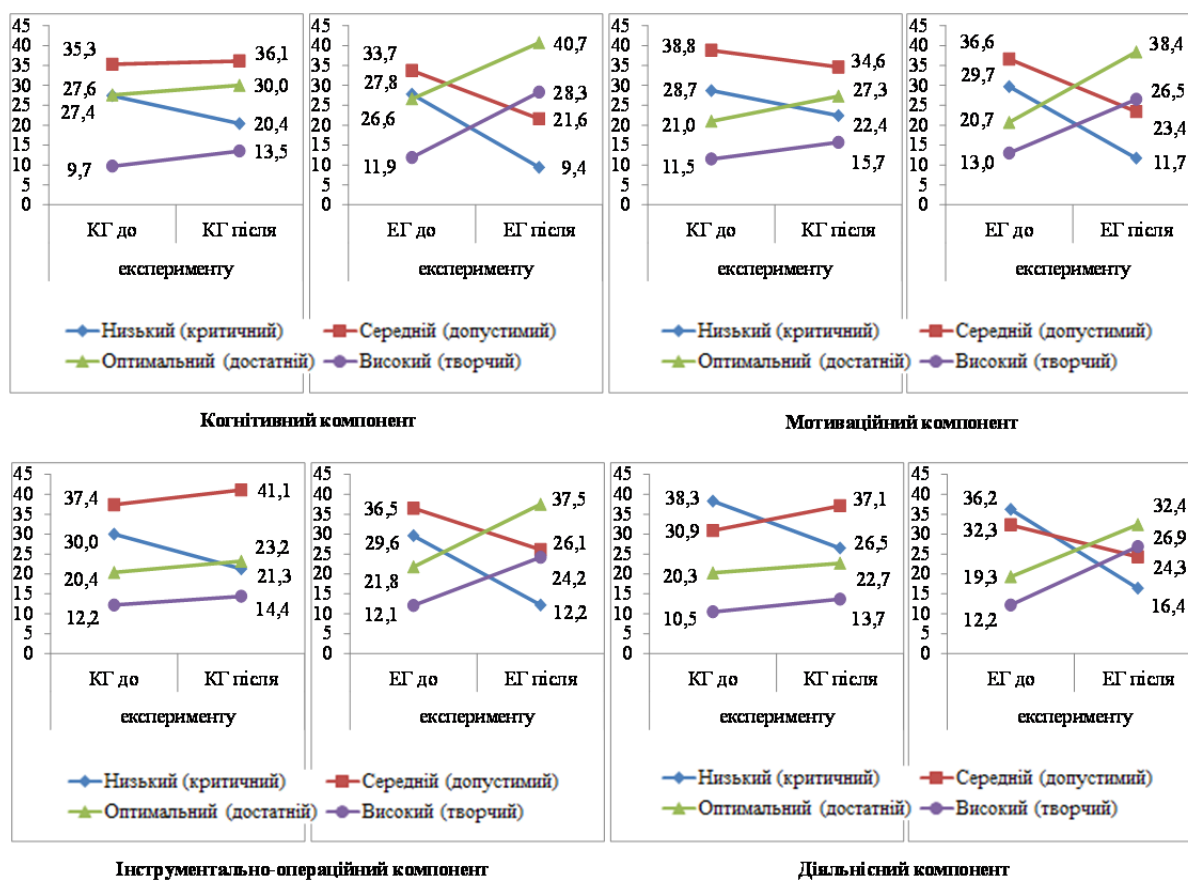

Рис. 5. Тенденції та динаміка змін в розподілах майбутніх вихователів ЗДО за рівнями сформованості компонентів їхньої готовності до взаємодії з РУБД (у %)

компонентів аналогічним чином проявився і при узагальненні отриманих емпіричних даних в цілому за їхньою готовністю до взаємодії з РУБД (рис. 6).

Виявлені зміни в розподілах студентів ЕГ як за окремими компонентами, так і в цілому за їхньою готовністю до взаємодії з РУБД є статистично достовірними, в КГ – мають випадковий характер.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, узагальнюючи результати проведеного формувального експерименту можемо обґрунтовано стверджувати, що:

– на сьогодні в процесі професійної підготовки майбутніх вихователів ЗДО в предметному змісті їхньої навчально-професійної діяльності недостатньо актуалізовано шляхи

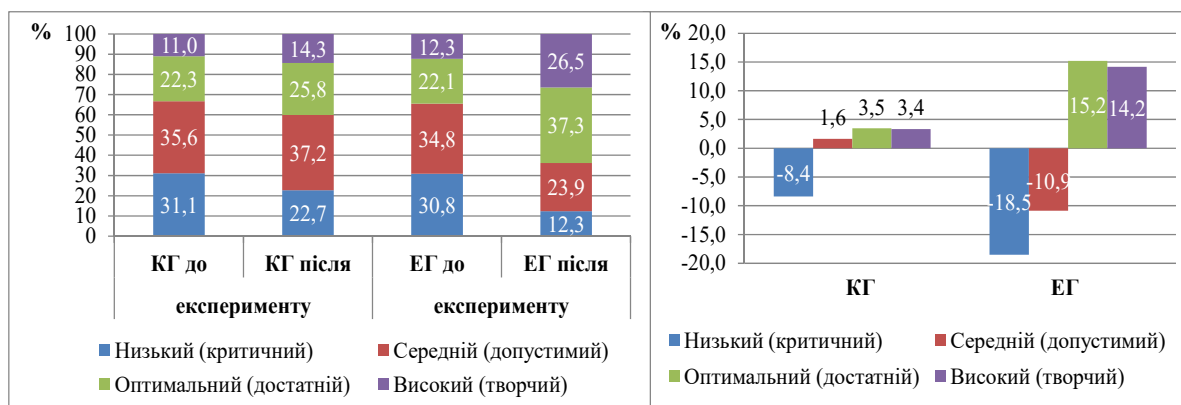

Рис. 6. Розподіли майбутніх вихователів ЗДО за рівнями сформованості їхньої готовності до взаємодії з РУБД та динаміка змін у них (у %)

формування та розвитку в них готовності до взаємодії з РУБД;

– запровадження розроблених та апробованих нами підходів дозволяє істотно підвищити рівні розвитку та сформованості в майбутніх вихователів особистісних детермінант їхньої готовності до взаємодії з родинами учасників бойових дій, що підтверджується результатами проведеного формульованого експерименту;

– на нашу думку, потребують додаткового дослідження шляхи підвищення ефективності

формування в майбутніх вихователів вмінь вибору педагогічно доцільних, адекватних до специфіки та особливостей функціонування РУБД, методів і прийомів актуалізації чуттєвого досвіду членів родини; особистісних детермінант, які забезпечують можливість самовдосконалення, саморозвитку; їхньої здатності до швидкої адаптації до умов, які виникають в процесі взаємодії вихователя з РУБД; умінь розробляти і реалізовувати професійні стратегії у взаємодії з РУБД.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Мощний Ф. В. Аналіз непараметричних і параметричних критеріїв перевірки статистичних гіпотез. Частина I. Критерії узгодження Пірсона і Колмогорова. *Статистика України*. 2018, № 4. С. 14–24.
2. Удот, В. Ф. Обґрунтування структурно-функціональної моделі професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до взаємодії з родинами учасників бойових дій. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2018, № 9(83). С. 315–326.
3. Удот, В. Ф. Сучасний стан готовності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до взаємодії з родинами учасників бойових дій. *Інноваційна педагогіка*. 2018, № 7, Т. 2. С. 116–121.
4. Удот, В. Ф. Обґрунтування програми професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до взаємодії з родинами учасників бойових дій. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2019, № 7(84), Issue: 207. С. 50–53.

REFERENCES:

1. Motsnyy F. V. (2018). Analiz neparametrychnykh i parametrychnykh kryteriyiv perevirky statystychnykh hipotez. Chastyna I. Kryteriyi uz-hodzhennya Pirsona i Kolmogorova [Analysis of non-parametric and parametric criteria for testing statistical hypotheses. Part I. Pearson and Kolmogorov agreement criteria.]. *Statystyka Ukrainy*, 4, 14–24. (in Ukrainian)
2. Udot, V. F. (2018). Obgruntuvannya strukturno-funktsional'noyi modeli profesynoyi pidhotovky maybutnykh vykhovateliv zakladiv doshkil'noyi osvity do vzayemodiyi z rodynamy uchasnykiv boyovykh diy [The basis of the structural and functional model of professional training of future pre-school institutions teachers for interaction with combatants' families]. *Pedahohichni nauky: teoriya, istoriya, innovatsiyi tekhnolohiyi*, 9 (83), 315–326. (in Ukrainian)
3. Udot, V. F. (2018). Suchasnyy stan hotovnosti maybutnykh vykhovateliv zakladiv doshkil'noyi osvity do vzayemodiyi z rodynamy uchasnykiv boyovykh diy [The current state of future preschool educational institutions teachers for interaction with combatants' families]. *Innovatsiyina pedahohika*, 7, T. 2, 116–121. (in Ukrainian)
4. Udot, V. F. (2019). Obgruntuvannya prohramy profesynoyi pidhotovky maybutnykh vykhovateliv zakladiv doshkil'noyi osvity do vzayemodiyi z rodynamy uchasnykiv boyovykh diy [Substantiation of the professional training program for future preschool educators to interact with combatant's families]. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, 7 (84), Issue: 207, 50–53. (in Ukrainian)